

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

•Kmetovalec• izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 50 K, na 1/2 strani 30 K, na 1/4 strani 15 K in na 1/8 strani 10 K. Pri večjih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 16. V Ljubljani, 31. avgusta 1904. Leto XXI.

Obseg: Soseđa Razumnika prasičja reja. — Peronospora in škropljenje. — Pravilna naprava sadnega mošta. — Sadni razstavi v Radovljici na Gorenjskem ter v Düsseldorfu ob Reni. — S potovanja po Švici. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Listnica uredništva. — Tržne cene. — Inserati.

Soseđa Razumnika prasičja reja.

(Dalje)

XXX. Skopljenje starejših mrjascev.

„Kako je pa s skopljenjem starejših mrjascev?“ povprašuje nadalje Kopitar. „Jaz sem večkrat čul, da je meso starih plemenskih mrjascev zelo slabo in da se zboljša, če se žival nekaj časa poprej skopi, preden se zakolje. Ali je pri tem kaj nevarnosti?“

„Prav gotovo se meso zboljša,“ odgovori Razumnik, „če se mrjasec nekaj tednov poprej skopi. Nevarnosti ni posebne, če se skopljenje pravilno izvrši. Vsakemu potujočemu skopitarju se pa seveda tudi ne sme brez skrbi zaupati precej vredna žival.“

Najbolje je skopljenje prepustiti izkušenemu živinozdravniku, če je v okraju kakšen tak, ki se stem peča, česar seveda ni povsodi.

Skopljenje tudi pri starejših mrjascih ni posebno nevarno, da se le varuje okuženja in zastrupljenja krvi. Skrbeti je torej za skrajnje čisto orodje in roki, kakor sem ti poprej pojasnil, da rana ne pride v dotiko s kako strupeno rečjo.“

„Močnega mrjasca povezati in ukrotiti dela pač težave?“ vpraša Kopitar. „Vsaj jaz bi ne hotel držati starega mrjasca pri skopljenju.“

„Taki mrjasci se navadno tako ukrote, da se z zadnjima nogama krišku privežejo (glej pod. 30. v 12. št. „Kmetovalca“). Srednji klin triroglatih gnojnih vil se potem mrjascu, ki ima glavo na tleh, vtakne skozi gobec, in vile se pritisnejo k tlom, da je glava takorekoč na tla pribita. V taki legi je mrjasec popolnoma onemogel, in skopitar more mirno in priročno delati. Mrjasca tako ukrotiti je bolje kakor ga na tla vreči, kjer ga drže možje, ki so le napoti.“

Pri skopljenju starih mrjascev ne velja več, krvne žile in semensko žilo kar preprosto odtrgati, temveč je te žile skrbno podvezati, da žival ne dobi krvavenja, ki more biti smrtonosno.

Ko je skopljenje gotovo, potem je rano s prav mrzlo vodo temeljito izpirati, da se krvavenje ne kaže več in da na rani ne ostane kaj strjene krvi. To izpiranje z vodo je izborno, a se vsekakor mora zvršiti, dokler je žival še povezana, kajti pozneje gre težko, ker je mrjasec po skopljenju

navadno divji. Mrjasca pozneje vsak dan povezovati pa tudi ne gre. Zaraditega se je vsega ogibati, kar bi pozneje zavleklo celjenje. Predvsem se je bati strjene krvi, ki ostane na rani in zareze zalepi. Strjena kri je najboljši prostor za razmnoževanje kužnih gliv. Če se torej z dosti mrzle vode krvavenje ustavi in se vsa kri izpere, potem se je nadejati hitrega in dobrega celjenja.

Podoba 37.

Mršav, osivel pujssek.

Priporočeno je tudi, izprano rano, zlasti zarezne, nadrgniti s čisto mastjo, da jih strjena kri skupaj ne zlepi.

Ko je vse to dovršeno, se žival odveže in se pelje nazaj v koč, kamor navadno sama rada pobegne.

„To pa že verjamem,“ meni smeje Kopitar. „Ali je potem s skopljeno živaljo še kaj posebnega početi?“

Razumnik nadaljuje svoj pouk in pravi: „Najprej je skrbeti za dobro in čisto steljo. Najboljša je dobra, čista in prav nič zatohla ali celo plesniva slama. Vrhutega je skopljenja mrjasca prvih par dni pičlo krmiti; sicer pa navadno sam ne kaže veliko teka.

Prvih 8 dni ni skopljenega mrjasca nič izpuščati na prosto, kajti nevarno bi bilo, če bi se valjal po kaki luži ali po razriti prsti. Če pride kaka nesnaga v rano, na pr. prst, potem se lahko pokaže mrtvoudni krč, če pa pride vanjo gnoj ali gnojnica, potem pa more nastati zastrupljenje krvi.

Če pa rezan mrjasec ostane v koč, kjer je nastlano z dobro slamo, potem se rana ne onesnaži tako lahko na tak način. Za vsak slučaj se pa sicer mrjasec lahko pusti, da se nekoliko izprehodi po hodniku v svinjaku.“

XXXI. Kako je ravnati z mladimi mrjaščeki, ki bodo za pleme.

„Kaj je pa početi z mladimi mrjaščeki, ki bodo za pleme?“ vpraša čez nekaj časa Kopitar. „Če ostanejo skupaj, tedaj se med seboj razburjajo, kar jim gotovo ni v prid.“

„Imaš popolnoma prav,“ odgovori Kopitarjev sosed in prijatelj. „Spolski nagon se pri mladih mrjascih zelo zgodaj zbudi. Če se skupaj puste, potem ne gre brez medsebojnega drvenja in razburjanja. Jaz svoje mlade mrjasec takoj ločim, kakorhitro so 4 mesece stari. Ker pa morajo tudi na prosto, zato ima vsak zase svoje ograjeno tekališče. Tako rasejo dotlej, da so za pleme. Ko so 9 mesecev star, so izborni plemenjaki, in če jih prodam, dobim lepe denarje zanje.“

„Take naprave bi ne bilo težko tudi pri meni doma narediti,“ meni Kopitar. Premislil si to. Za danes pa lepo hvalo in z Bogom!“

XXXII. Mršavi in osiveli pujski.

Nekega dne pride kmet Peter iz spodnje vasi k Razumniku. Prosil ga je, ker je dobitnik vsej vasi, naj pride pogledat tudi v njegov svinjak in naj mu kaj svetuje, kajti prasiči mu nočejo uspevati.

Razumnik je poslušal Petrovo jadikovanje, potem je poklical hlapca ter mu naročil, kaj naj dela za časa njegove odsotnosti, in se je s sosedom takoj podal na njegov dom.

Pred nekaj časa je Petrov dom pogorel, zato so bili vsi hlevi novi.

Tudi nov svinjak je napravil tik govejega hleva. Svinjak je bil precej velik in prostoren. Na vsaki strani tlakanega hodnika so bili trije koči.

Ko sta moža prišla v svinjak, je Peter precej stopil k prvemu koč.

„Poglej tele pujske,“ je čemerno dejal in kazal na 8 medlih in mršavih pujskov.

„Osem tednov so stari. Sama revčeta so.“

„Ali je svinja slabo dojila, ali je imela premalo mleka?“ vprašuje Razumnik. „Pujski so res taki, kakor bi jim bilo gladu poginiti.“

„Starka je imela prav veliko mleka,“ zagotavlja Peter. Imela je dojiti tudi le 8 mladičev. V pričetku so bili pujski prav lepi in so se kakih 5 tednov izborno

razvijali. Naenkrat so pa postali kakor zakleti. Slabeli so od dneva do dneva; hujsali so, postali mršavi in sivkasti.“

Počasi in cvileče je eno teh revčet taval po hodniku. Razumnik ga je vjel ter je ogledoval revno, čisto shujšano živalco (glej pod. 37.).

„Pujske je čisto siv,“ je vzkljnil. „Tu medel je, da se mu vidi vsako rebro. Koža je luskinasta in prav pošteno smrdi.“

Pujske je tako oslabil, da še nisem kmalu videl takega. Ali ima še kaj teka?“

„Jedel je pač še do danes, a v zadnjih 8 dnevih sploh ne več veliko,“ odgovori Peter.

„Daj, reci prinesiti nekoliko kuhanega ter zmeškanega krompirja, pomešanega z mlekom,“ veli Razumnik. „Jaz bi sam rad videl, kako je ta mala grdoba.“

Naročena piča je bila kmalu v svinjaku. Pujske je v pričetku kazal tek, a kmalu je zopet pustil skledo s krompirjem in z mlekom.

Razumnik je postavil skledo s pičo na hodnik in je Petru velel, naj vse pujske vunkaj izpusti. Ostali pujski so bili sicer tudi slabi, a so bili vendar za spoznanje boljši od prvega. Njih tek tudi ni bil tako slab, in kmalu so izpraznili skledo.

Prvi pujske je pa med tem časom okoli taval in stikal. Na nekem mestu je našel lužo gnojnice. Poželjivo je lizal nagnusno tekočino.

„To je pomembno,“ je rekel Razumnik. „Dobre piče to revše ne mara, istotako ne dobrega mleka; zato pa liže gnojnico in scalnico.“

„Kaj pa mu je?“ vpraša žalostno Peter. „Bojim se, da bom ob vse gnezdo.“

„To je tudi moje mnenje,“ odgovori Razumnik. „Ne bo pomoči.“

„Kaj ni nikakega sredstva? Ali je ta bolezen nalezljiva?“ vpraša še enkrat Peter. „Pri tebi prasiči vendar tako lepo uspevajo. Zakaj jaz nimam sreče s prasičjo rejo? Saj imam lep in dober svinjak in plemenske svinje dobro krmim. Kje je vzrok mojih neuspehov?“

„V tvojem svinjaku nekaj važnega ni, Peter!“ zavrne izkušeni prasičerejec.

„Povej mi, Peter, so li tile pujski kdaj prišli na prosto, odkar so na svetu?“

„Enkrat, pred 4 tedni sem izpustil staro z mladiči na dvorišče,“ odgovori Peter. „Poznje je pa bilo slabo vreme, in sedaj so zunaj zmrzla tla, kajti zima je pred durmi. Zato pa izpuščam pujske na hodnik v svinjaku, kjer se morejo pregibati, kakor zunaj na prostem.“

„Pregibati se pač morejo tukaj na hodniku,“ meni Razumnik, „a od tega se ne zdebele. Na temle tlaku ne dobivajo, kar jim je za prehranjenje potrebno.“

„Hodnik res ni svinjska paša,“ odgovori Peter malo jezen. „Kar jim je pa za prehranjevanje potrebno, to pač dobe pri svoji materi, ki ima prav veliko mleka. Le pogledj jo; dojenje je kar nič ni zdelalo.“

„To je vse res,“ potrди sosed. „Ta svinja bi bila prav gotovo mogla teh par pujskov dobro živiti. — Vsekakor si tem revšetom dajal zadnje tedne še ječmena in druge piče. Kdaj si jih pa odstavil?“

„Pred 8 dnevi,“ odgovori Peter. „Dobivali so pa že 4 tedne sem parjen krompir, posneto mleko in nekoliko ječmena ter otrobov. Stradali gotovo niso. To mora biti kakšna čisto posebna bolezen, ali pa kuga, kajti bolezen se mi zdi nalezljiva. Najprej je oslabil le en pujske, in sedaj, kakih 8 dni sem, slabé tudi

ostali od dne do dne. Kaj meniš, kakšna kužna bolezen je to?"

"Kužna bolezen to ni," razlaga Razumnik. "Pač je pa to neko posebno motenje hranitve, ki se pri prasičkih pogostoma dogaja, zlasti pozimi, če nimajo prilike, da bi žrli prst.

Če pridejo pujski že prvih par tednov na prosto, potem pojedjo dovolj prsti, ki jim je za zdravje neobhodno potrebna.

Če pa nimajo prilike priti vun, kakor v sedanjem letnem času, potem prično povsod okrog lizati in glodati ter piti gnojnico. Polagoma se razvije stanje, kakor pri tvojih prasičkih; pujski so mršavi in sivi. Nalezljiva seveda ta bolezen ni. Ker je pa vse gnezdo v istih neugodnih razmerah, morajo oboleti vsi pujski, drug za drugim. Nekteri zapadejo boleznij prejš, drugi pozneje, čim močnejši ali slabši so že po naravi."

"Če je torej samo pomanjkanje prsti vzrok tej boleznij, potem se da prav preprosto pomagati," meni nekam dvomljivo Peter. "Pripeljem jim par jerbasov prsti v svinjak, da jo bodo jedli, kolikor bodo hoteli, in jaz prihranim stroške za zdravnika in za lekarnarja. To bi bilo preprosto in ceno."

"Le, da bi bil moral to prej storiti," meni Razumnik. "Za to pot je sedaj že prepozno. Sicer hočemo poskusiti. Daj prinesiti v svinjak nekaj prsti; že dobiš prostor, kjer tla niso zmrzla. Bomo videli, kako se bodo pujski obnašali. Popoldne se vrnem, da vidim, kaj bo. Za sedaj pa zapri pujske v njihov koč."

Stem je bil Peter zadovoljen. Takoj je velel naročilo izvršiti, in ko je popoldne Razumnik stopil v svinjak, je bil konci hodnika napravljen majhen kup dobre vrtnje zemlje. (Glej pod. 14. v 5. št. "Kmetovalca").

"Izpusti sedaj venkaj svoja revna praseta," je velel Razumnik. "Bomo videli, če so še toliko pri moči, da najdejo in zaužijejo zdravilo, ki bi jih moglo še rešiti."

Vrata koč so se odprla.

Počasi in zamolklo kruleči so pujski prišli vunkaj in so se razkropili po hodniku.

Nekteri so prišli slednjič do kupa prsti. Drugi so pa iskali in lizali gnojnico v žlebu.

Krepkejši prasički, ki so prišli do kupa prsti, so precej po njem stikali in rili. V pričetku so to delali leno in brez veselja, a kmalu so prišli naokus.

Ono popolnoma onemoglo pujske je tudi prišlo do prsti ter je tudi pričelo riti, a je šlo kmalu proč.

"Ali mu bo še kaj pomagalo?" vpraša Peter. "Menim, da bi bil čudež, če bi se taka žival kdaj popolnoma popravila."

"To tudi jaz mislim," odgovori Razumnik. "S tem pujskom ne boš imel nikakega veselja več. Najbolje je, če revno stvar spraviš izpod nog."

"Potem ga še danes ubijem," zagotavlja Peter. "Kaj naj pa počnem z drugimi slabimi pujski? Ali se ti popravijo, ali naj jih tudi pobijem?"

"Počakaj še par dni," meni Razumnik. "Krepkejši se morda še popravijo. Tiste, ki se prihodnje dni popravijo, obdrži, druge pa odstrani. Za pleme seveda nobeden ne bo, pač pa morda za pitanje in za prodaj.

Kakor vidim, bo druga tvoja svinja kmalu storila. Odškoduj se z njenim zarodom. Če bodo pujski od tretjega tedna naprej imeli prsti, potem bodi zagotovljen, da bodo jesenski in zimski prasički tudi pri tebi tako dobro uspevali, kakor pri meni."

"Ali naj plemenskim svinjam dajem tudi kaj klajnega apna?" vpraša Peter. Ali zadostuje, če v svinjaku pustim ta kup prsti?"

"To je prav umestno," odgovori sosed in svetovalc Razumnik, "če daješ doječim svinjam in pujskom, kakorhitro prično jesti, po nekoliko klajnega apna.

Še boljše je, če daješ tega apna že brejim svinjam. Odraslim prasičem dajem jaz po žlici na dan, mladičem pa po noževi špici."

Peter je ubogal svojega soseda. Mršavega in sajastega pujska je takoj ubil in od ostalih pozneje tudi nekte, kar je pa živih pustil, so se še zadosti povoljno razvili.

Kmalu potem je skotila druga svinja. Storila je 12 mladičev. S temi je imel pa Peter srečo.

Ti pujski so pa tudi imeli kup prsti na razpolago, kamor so že v tretjem tednu pridno hodili ter so prav krepko po njem rili.

Zato so pa tudi izborno uspevali. Nobeden ni dobil driske in tudi osivel ni nobeden.

S tem gnezdom je imel Peter veliko veselja.

Kup prsti na svinjakovem hodniku je Peter pozimi parkrat obnovil. Spomladi pa, ko je prišla svinja z mladiči na prosto, je kup zopet odstranil.

Prihodnjo zimo je Peter zopet dal nasuti prsti v svinjak; zato so mu pa pujski navzlic zimi uspevali kakor spomladi.

Peronospora in škropljenje.

V predzadnji številki "Kmetovalca" je g. Belle pisal o silni nezgodi, ki je letos zadela vinograde v mnogih krajih na Štajerskem, kjer je grozdje odpadalo po cvetju. On trdi, da je temu vzrok nepravčasno škropljenje, vsled česar je peronospora napadla grozdje, dočim je bilo listje še vse zeleno. V odgovor povem, da smo tu škropili tako, kakor zdaj že mnogo let, in sicer letos, ker je trs bujno rasel, prvič že koncem maja, drugič koncem junija, toraj prej kakor on sam svetuje. Res je, da se je vsled vednega deževja mesca junija privezovanje nekaj zavleklo in je grozdje že vse odcvetelo, ko smo vezali. A bilo je tačas izredno lepo zeleno in zdravo videti. Šele nekaj dni po drugem škropljenju se je pokazala bolezen na trtah, posebno na žlahtnini (španjol) in na laškem rizlingu. Peclji so postali črnopikasti, in grozdje je odpadlo; tudi listje je kazalo znamenja, da je napadeno od peronospore, dasi nisem nikjer videl na obratni strani peronospore, ki jo vendar dobro poznam.

Tudi niso bile vse lege enako zadete; najhuje južne na ilovnatih tleh, v jamah in ravninah; kar pa imam vinograda proti jugovzhodu, je popolnoma zdrav; tudi žlahnina ni kaj trpela. Sploh pa se je najtrdnjšega skazal silvanec in tudi burgundec; nadalje pri meni šipon (mester), ki je sicer boleznim najbolj podvržen.

Čudno pa je, da so tisti vinogradi, ki so bili le enkrat škropljeni, in še to bolj pozno v juniju, dozda zdravi z zdravim grozdem; da, poznam v bližini vinograd, ki prav nič ni bil škropljen, in je zelen brez vse peronospore. Človek res ne ve, kako bi sodil. Potrditi pa moram, da neki vinograd, ki je pač bil vsak mesec škropljen, je tudi lepo zelen in poln zdravega grozdja.

Nasproti pa mi je povedal brat, ki ima vinograd v Lokavcih pri Šoštanju, da se je njegov vinograd škropil prvič meseca maja, ko so bile rozgve komaj $\frac{1}{4}$ metra dolge, potem junija pred cvetjem, začetkom julija po cvetju in koncem julija, vselej z $1\frac{1}{2}\%$ tekočino, in vendar je odpadlo skoraj vse grozdje, in tudi listje se suši. Da so drugi vinogradi, ki so bili le enkrat

ali nobenkrat niso bili škropljeni, že goli, je pač slaba tolažba.

Da je peronospora napadla grozdje, je bila glavna krivda mokrota meseca junija in silna rast plevela, kjer je trsje skrito ležalo v vedni moči, da so se trosi peronospore lahko razvili in pomnoževali. Ko je grozdje raslo, smo videli na njem tiste jagode svinčene barve, ki zdaj odpadajo. Da li pa je tudi peronospora kriva, da so se kar celi grozdiči posušili in so odpadali, o tem je še vprašanje. Govoril sem te dni z najbolj izkušenim vinsčakom našega okraja, veleposestnikom Mlakarjem iz Hožnice, in on mi je pravil, da je na takih grozdih našel trose črne rje (Black-rot), tiste trsne bolezni, ki tu in tam po Francoskem dela velikansko škodo. Torej še to bolezen, proti kateri še ni sredstva, in potem le koj opustimo vse vinogradništvo.

Dr. J. Vošnjak.

Pravilna naprava sadnega mošta.

(Piše R. Dolénc.)

Letos je povsodi dosti sadja, posebno peškatega: jabolok in hrušek. Vse sadje presno spraviti v denar ni mogoče, ker ga je preveč. Marsikje je pa tudi toča sadje močno poškodovala, tako da za sadno trgovino niti ni. In tako bo letos brez dvoma najbolje, iz sadja delati sadni mošt: jabolčnik in hruševce. Jabolok imamo mnogo vrst, ki jih glede naprave mošta lahko delimo v tri skupine, in sicer 1. v kislá, 2. sladká, 3. trpká ali zagatna jabolka.

Kislá jabolka imenujemo tista, ki so tudi popolnoma zrela prijetno kiselkastega okusa. Ta so za mošt odločno najboljša. Sladká jabolka so pa tista, ki dozorela nimajo nič kisline, ampak le sladkobo, spojeno s prijetno vonjavo. Sladke vrste jabolok so za mošt že veliko slabše od kislíh. V nekaterih krajih sladkih jabolok niti ne poznajo, dočim imajo drugod — posebno po Dolenjskem — skoraj sama sladká jabolka.

Trpká ali zagatna jabolka so pa tista, ki dozorela ne kažejo niti kisline in ne sladkobe, pač pa neko grenkobo, in pa usta nam skupaj vlečejo, slično kakor nezreli oskurži ali pa nezrele tepke. To lastnost imajo te vrste jabolok zato, ker imajo tudi zrele mnogo čreslove kisline v sebi. Takim vrstam prištevamo vsa divja jabolka (lesnike), pa tudi nekatere požlahtnjene vrste, kakor šviško rotenhavško lesniko, vipavsko rumenordečo špičko itd.

Trpká ali zagatna jabolka se sama zase še veliko manj priporočajo za mošt kakor pa sladká, toda pomešana s kislími in s sladkími so pa porabna.

Hrušek imamo tudi mnogo vrst, in jih glede porabe za mošt delimo 1. v prave moštnice in 2. v namizne vrste. Prave moštnice imenujemo tiste vrste hrušek, ki imajo tudi dozorele, torej ko imajo že črne peške, toliko čreslove kisline v sebi, da niso užitne, ker nam usta in požiralnik skupaj vlečejo. Prave moštnice so šele tedaj užitne, kadar so prezrele, ko so se pomedile, ko so testnate, mehke in rjave, oziroma črnkaste ter odločno sladkega okusa. K takim vrstam prištevamo vse divje hruške (drobnice, medvedke), potem pa tudi dosti cepljenih, kakor tepke, normanske moštnice, mačje glave itd.

Iz samih sladkih jabolok ni napravljati mošta, kajti tak mošt ima neubran okus, ko popolnoma dokipi. On namreč nima skoraj čisto nič kisline v sebi, in zato je medlega okusa ter žeje ne gasi. Sladká jabolka kaže torej mešati s kislími, toda ne z nezrelími, ampak

z zrelo kislími, ki imajo tudi popolnoma zrela prijetno kiselkast okus.

Tukaj naj izrecno naglasimo, da je mogoče res dober jabolčni mošt doseči letedaj, če so jabolka popolnoma zrela, ne pa še zelena.

Kako naj bo iz še nezrelíh jabolok napravljen mošt dober, kolikor mogoče močan in stanovit, da se ne pokvari, ko imajo še zelena jabolka kaj malo sladkorja v sebi! Alkohol more nastati le iz sladkorja. Res je sicer, da se pri tolčenju, pri maščenju in odtiskavanju nezrelíh jabolok velik del škroba, ki je v njih, izpremeni v neki sladkor, ki more kipeti; toda množina ni niti približno tolika, kakor je ona, ki nastane iz škroba po naravni poti, vsled zorenja. To, da se pri nas skoraj vobče jabolčni mošt napravlja le iz zeleníh, še ne dozorelih jabolok, je najpoglavitejša napaka pri napravljanju mošta; to je predvsem vzrok, da pri nas jabolčnega mošta skoraj nič ne cenijo, da ga nekateri gospodarji niti pod ključ ne devljejo.

Kdor hoče iz jabolok kolikor mogoče dober in stanovit mošt napraviti, naj kolikor mogoče pozno otresena jabolka spravi v zadosti gorak prostor, kjer ne zmrzuje, na slamo v kupe, da popolnoma dozore, in šele potem naj se jih loti.

Res je zrela jabolka veliko teže odtisniti kakor še nezrela, ali nekoliko večji trud obilno poplača neprimerno večja dobrota mošta. Saj je stvar ista kakor pri napravi vina iz grozdja. Kakor ni mogoče iz še nedozorelega grozdja napraviti tako dobro in stanovitno vino kakor iz dozorelega, tako tudi ni mogoče iz zeleníh jabolok napraviti tako fin mošt kakor iz dozorelih.

Iz samih trpkíh ali zagatnih jabolok se tudi ne da narediti dober mošt, naj bodo še tako dobro dozorela, ker imajo veliko preveč čreslove kisline, ki v preveliki meri kvari moštu okus, ga dela pretrdega, da usta skupaj vleče. Nekoliko trpkíh jabolok, divjih lesnik ali pa nalašč zato cepljenih (rotenhavška lesnika*), dodatí kislím in sladkím jabolkom pri napravi mošta se pa jako priporočá. Mošt je namreč potem bolj ubrauega okusa ter se veliko rajši čisti in je bolj stanovit. Kdor nima trpkíh jabolok, da bi jih primešal sladkím in kiselkastím, naj jim doda še nepopolnoma zrelih hrušek moštníc, ali pa še zeleníh oskuržev. Koliko je vzeti posameznih vrst, se seveda ne da natančno določiti. Odločno napačna, toda zelo razširjena je misel, da so za mošt najboljše le najnižje vrste, ki so za uživanje v presnem stanu le malo ali niso nič vredne. In take vrste se celo pomnožujejo!

Čim finejše je grozdje, tem finejše je tudi vino, in istotako je tem finejši sadni mošt, iz čim finejših jabolok ali hrušek je napravljen.

Kakor iz dolenske lipine ali pa iz vipavske gnjeti ni mogoče napraviti finega in stanovitnega vina, tako tudi ni mogoče iz dolenskih zmk, ali pa gorenjskih špičkov in štulčkov napraviti dober, stanovit sadni mošt. Na Štajerskem napravlja na „Karolinskem dvoru“ pri Ptuju Valdemar Hintze (po rojstvu Rus, ki je dovršil klosterneuburško vinarsko in sadjarsko šolo in se potem naselil na Štajerskem), iz jabolok še

*) Grmska šola si je cepičev te lesnike naročila naravnost iz Švice ter sedaj prodaja drevje.

celo prav prijetno, fino peneče vino ali šampanjec; toda za to jemlje le sok popolnoma dozorelega žlahtnega mašanckerja (gambovca), ne pa kakih ničvrednih vrst. (Dalje prih.)

Sadni razstavi v Radovljici na Gorenjskem ter v Düsseldorfu ob Reni.

Misel in sklep, letošnjo jesen prirediti sadno razstavo na Gorenjskem, je gotovo vsakdo, ki se količkaj bavi s sadjarstvom, z veseljem pozdravil, kajti pri taki sadni letini kakor je ponekod ravno letošnje leto, je neobhodno potrebno pokazati širšemu svetu, kaj se v naši deželi prideluje, ter stem privabiti mnogo dobrih domačih in tujih odjemalcev.

Pri nas na Kranjskem je za izvoz v tujino še slabo poskrbljeno; manjka nam prepotrebne tozadevne organizacije med posameznimi večjimi sadjarji in podružnicami. Ker je poleg vinstva sadjarstvo najbolj razvito, bi bila organizacija v povzdigo domače kupčije jako umestna. Če uspevajo mlekarke zadruge, bi gotovo in najbrže še bolje uspevale sadjarske zadruge. Le delavnosti in skrbnih delavcev — udov — je treba. Izvozi se sicer še precej kranjskega sadja v bližnje kronovine, toda primeroma še jako malo, in to edino le zato, ker je kranjski sadjar navezan le na tuje prekupčevalce, ki osebno kupujejo majhne množine in večinoma le pri posestnikih blizu železnic, dočim od železnic oddaljeni sadjarji le malo ali prav nič svežega sadja ne prodajo, ali pa ga morajo dati po taki ceni, da se ga komaj izplača trgati. Zato se pa v takih krajih največ sadja predela v sadni mošt.

Umestno je torej, če se tuptam prirede javne manjše ali večje razstave, da se na ta način privabijo tujci ter da se obrne pozornost tujih kupcev tudi na dosedaj neznane jim kraje in pridelovalce.

Želeti bi bilo torej, da se posamezne občine kolikor mogoče potrudijo, da sadno razstavo v Radovljici, ki se otvori 17. septembra t. l., napolnijo s primerno množino lepega sadja.

Glavna stvar pri taki razstavi pa je, da posamezni posestniki ne razstavijo prav vseh vrst, ki jih doma goje, marveč večinoma le one, katerih imajo največ. To je važno iz kupčijskih ozirov, da se more v slučaju večjega naročila res postreči s primerno množino takega sadja. V tem morajo biti razstavljalci oprezní, da se izogonejo zasmehovanju tujcev. Pripetilo se je že, da so razstavljalci kakega okraja razstavili razne vrste prav krasnega sadja; ko so pa hoteli kupci skleniti kupčijo, ni bilo dobiti niti par sto ov takega sadja.

Namen razstave torej ni, da se kak razstavljalce za par sadov odlikuje, marveč in v prvi vrsti, da se povzdigne kupčija. Pri taki razstavi je najbolj upoštevati trpežno sadje, ki prenaša dolgo prevažanje in se dolgo časa drži. Kmetu je gotovo bolj pomagano in ustreženo, če more svoj pridelek vsako leto kmalu in dobro prodati, kakor če mu dičijo razpokle stene velika pohvalna pisma in svetinje, sadje pa mu gnije na drevju ali v kleti.

Velika sadna konkurenca, ki preti sedaj iz Francije, Švice, Belgije, Holandije in tudi iz Amerike vzeti avstrijskemu sadjarstvu najboljšega dosedanjega odjemalca, namreč Nemčijo, kamor se izvozi vsako leto povprečno za 16½ milijona kron avstrijskega sadja, je našo vlado napotila, da se po možnosti udeleži svetovne sadne in vrtnarske razstave od 8.—16. oktobra

t. l. v Düsseldorfu ob Reni blizu Kolina. Ministrstvo je povabilo vse tostranske kronovine, naj po možnosti delujejejo, da se povzdigne ime avstrijskega sadjarstva tudi na tej razstavi, kakor se je l. 1900. na pariški. Kakor je znano, je Kranjska izločila na pariški svetovni razstavi lepo zbirko krasnega sadja; in to bo mogla letos še laže storiti na düsseldorfski razstavi. Ker bo mogoče že na radovljiški razstavi nabrati primerno zbirko sadja za Düsseldorf, bo radovljiška razstava nekaka prednica düsseldorfski razstavi.

Torej na delo, gorenjski in dolenski sadjarji, ker tu se gre za boljšo gmotno bodočnost!

Fr. Gombač.

S potovanja po Švici*)

(Poročal V. Rohrman)

Cug. 17. avgusta 1904.

Včeraj zvečer smo srečno dospeli v Wädenswil ob Curiškem jezeru. Danes zjutraj smo si najprej ogledali kleti in opravo kletarske in sadjarske zadruge, in potem smo šli v Röhthöden, kjer smo imeli priliko ogledati vzorno govedorejo posestnika Höhna. Dopoldne smo si tudi ogledali vzorne nasade sadjarske in vinarske šole v Wädenswilu in smo potem odšli v Neugut, kjer smo se na zgledno urejenem posestvu Blattmannovem poučili o prednostih travniškega gospodarstva, ki je običajno na zapadni strani Curiškega jezera. Proti večeru smo došli v Cug, kjer smo si ogledali vzorno urejeno gospodarstvo Theilerjevo na Rosenbergu.

Cham, 18. avgusta 1904.

Po sv. maši, ki se je darovala povodom cesarjevega rojstnega dne, smo šli na planino „Gaisboden“, ki je last mestne občine cuške (Zug). Takaj smo ogledali živino, hleve in posamezne dele skrbno obdelanega pašnika. Nazaj grede smo obiskali združeno sirarno v Hintergriedu, ki je s svojo praktično in dobro uredbo zbujala med izletniki splošno zanimanje. — Po obedu smo šli v Cham, kjer smo si ogledali vzorno živinorejo gosp. Vogla pl. Meisa in moderno zgrajene hleve.

Lucern, 19. avgusta 1904.

Izletniki srečno dospeli tu sem. Dosedaj smo si ogledali gospodarstva ob Curiškem in Cuškem jezeru, ki se pečajo izključno le s travništvom in z živinorejo. Lep postranski dohodek imajo od sadjarstva, kajti travniki so povsodi nasajeni s sadnim drevjem, zlasti s hruškami moštnicami, ki dajejo pri skrbi napravi obilo dobrega mošta. Travniki se že leto večkrat gnoje z gnojnico in se zaradi tega kose tudi po petkrat na leto. Živinoreja je povsodi zgledna. Glavni dohodek daje mlekarstvo in reja plemenske živine. Ob Curiškem jezeru so ugodne vinske lege in krasni vinogradi. — Danes odidemo v Sursee.

Sursee, 19. avgusta 1904.

Danes smo si ogledali kmetško posestvo gospodarja Wuesta v Leidenbergu, dobre pol ure od Sursee. Četudi nismo bili napovedani in smo prišli za gospodarja povsem nenadoma, smo gospodarstvo našli v najlepšem redu in vzornem stanju. Izrazita uredba posestva, zgledna živinoreja simodolskega plemena, vzorno urejena sirarnica, vse to je pri vseh izletnikih vzbujalo veliko zanimanja in splošno hvalo. Na povratku smo obiskali zimsko kmetijsko šolo v Sursee, kjer nas je vodstvo najgostoljubneje sprejelo in nam razkazalo vso uredbo

* Obširnejši spis tega potovanja objavimo pozneje.

zavoda. Zvečer je izletnike počastil v hotelu pri Jelenu nacionalni svetnik Fellmann v družbi zavodnega učiteljstva.

Curich, 20. avgusta 1904.

Iz Sursee smo dospeli v Curich. Tukaj smo si danes popoldne ogledali gospodarstvo kmetijske šole v Strickhofu, dobre pol ure od mesta. Ta šola že leta in leta redi napol simodolsko pleme, napol pa rjavo šviško pleme. Zato smo se posebno zanimali za uspehe, ki jih šola dosega s posameznima plemenoma. Ravnatelj šole, dr. Schnebeli, ki nas je prav gostoljubno sprejel, nam je pojasnil vrline obeh plemen in je zatrjeval, da je simodolsko pleme za vsestransko korist sposobnejše kakor rjavo šviško, dočim se to odlikuje z boljšo mlečnostjo. Razkazoval nam je tudi, kako se teleta vzgajajo z napajanjem. Nazadnje smo si ogledali tudi notranjo uredbo šole in učne zbirke zavoda.

Kempthal, 21. avgusta 1904.

Danes popoldne smo prišli v Kempthal, kjer smo si ogledali vzorno urejeno posestvo N. Maggijevo. V prvi vrsti nas je tukaj zanimala lepa živina in vzorno zgrajeni hlevi za vprežno, molzno in mlado goved. Voli so simodolskega, krave pa rjavega šviškega plemena, ki je tukaj posebno cenjeno za mlekarstvo. Zanimala nas je pa tudi ostala uredba gospodarstva, ki se peča deloma s pridelovanjem krme, deloma s pridelovanjem zelenjave, posebno zelene, fižola, ohrovtja in čebule. To zelenjavo suše v posebnih sušilnicah in jo prodajajo suho za konzerve. Znano je, da se Maggijeva tvornica v veliki meri peča tudi z izdelovanjem mesnega izvlečka. Vsi udeleženci so bili od oskrbnitstva gostoljubno sprejeti in ponovljeno postreženi. — Ob sedmih zvečer se odpeljemo v Winterthur, kjer si jutri ogledamo skladišča zveze vzhodnošviških gospodarskih zadrug.

Gossau, 22. avgusta 1904.

Dopoldne smo si ogledali zgledno urejeno skladišče zveze vzhodnošviških gospodarskih zadrug v Winterthuru. Zveza ima v tem skladišču raznovrstnega blaga za 800.000 kron stalno v zalogi. Zelo je izletnikom ugajala vinska klet, ki ima take sode, ki drže tudi po 300 hl. Zaloga vina znaša sedaj 6000 hl. Vsa klet je najmoderneje opremljena. — Popoldne smo prišli v Gossau. Tukaj smo si ogledali nekaj malih kmetij in vzorno urejeno sirarno tukajšnje zadruga. Gospodarstva so tukaj kaj preprosta. Sami travniki in sadni vrtovi, to je slika tukajšnjega kraja. V hlevih se povsodi redi lepa živina rjavega plemena, ki se vse poletje pase po travnikih in sadnih vrtovih. Tukaj smo imeli tudi priliko videti, kako tukajšnji gospodarji gnoje svoje travnike z gnojnico. Ni čudo, da dobivajo tudi po 5 košenj!

St. Gallen, 23. avgusta 1904.

V okolici Gossau smo danes dopoldne ogledali 3 različno urejene sirarnice, ki so po dobre četrt ure narazen. V vsaki sirarnici se je kaj razkazovalo: tukaj mešanje sirne goščave, tam spravljanje zdrobljene sirne tvarine iz kotla pod stiskalnico itd. Poleg vsake sirarnice so vzorno zgrajeni obsežni svinjaki, kjer se pita po 100 do 150 prasičev in se na ta način porablja siratka. — Popoldne smo prišli v St. Gallen, kjer smo si ogledali najmoderneje urejeno moštarno sadjarske zadruga v Wittenbachu. Moštarna ima klet za 2500 hl mošta, ki se izdeluje večinoma iz hrušek. Izbran pridelek, ki se prodaja tudi v steklenicah, je ugajal vsem izletnikom. Na poti nazaj v mesto smo si ogledali tudi mestno klavnico. Zelo zanimiva je v tej klavnici hladilna naprava, ki kleti pod klavnico tako hladi, da je mogoče meso sveže ohraniti po 2 tedna in dlje.

St. Gallen, 24. avgusta 1904.

Zaradi neugodnega vremena mora pot v apencelske planine izostati.

Rheineck, 24. avgusta 1904.

Iz St. Gallena smo danes zjutraj došli v Rheineck, kjer smo si ogledali ondotno mlekarstvo postajo in zimsko kmetijsko šolo. Kakor povsodi, smo bili tudi tukaj najprisrčneje sprejeti. Zelo nas je zanimala stalna razstava raznovrstnega kmetijskega orodja, ki se nahaja na zavodu. In nič manj nam ni ugajala vsa druga uredba gospodarstva in šole. — Po skupnem obedu odpotujemo proti domu.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 168. Imam precej jabolk-lesnik, in mislim iz njih napraviti mošt. Ali so lesnike same dobre za mošt, ali jih je bolje mešati z drugim sadjem, in kako se dela mošt iz lesnik? (I. S. v P.)

Odgovor: Lesnike so dobre za mošt, a same zase dajo pretrpko pijačo, ker imajo v sebi preveč čreslovine. Pomešane z drugim sadjem, zlasti z jabolki, pa sadni mošt boljšajo, ker ga hitreje čistijo in ga tako trpežnejšega naredo. Mošt iz lesnik se ravno tako dela, kakor iz drugega sadja, le na to se je ozirati, da so lesnike trše in manj sočne, zato jih je dobro streti in stisniti.

Vprašanje 169. Ali se izplača napraviti bencinov motor za posestvo, kjer se na leto pridelata kakih 30.000 snopov žita, da bi se z njim gonili kmetijski stroji. Koliko stane tak stroj, ali je veliko popravila in stroškov z njim? (Š. R. v D.)

Odgovor: Bencinov motor bi se na takem posestvu gotovo izplačal in ga boste slednjič prisiljeni kupiti, ker drugače v Vaših krajih zaradi pomanjkanja delavcev niti ne boste mogli drugače gospodariti. Motor morete vse leto rabiti, in sicer ne samo za mlačev, ampak tudi za rezanje slame in žaganje drv, za dviganje vode, in če hočete, tudi za električno razsvetljavo. Dober motor, ki je z vso natančnostjo oskrbovan, t. j., ki se pravilno snaži in maže, zahteva le prav malo popravil ter hodijo v poštev le stroški za bencin in za mažo. Cena motorju je prav zelo različna ter je v prvi vrsti odvisna od njegove sile. Priporočamo Vam obrniti se na tvrdko „Adam-Motorenfabrik“ na Dunaju, Schwarzspännergasse. To tvrdko Vam moremo priporočati kot popolnoma zanesljivo, ki Vam bo radovoljno postregla s cenami in z vsemi podrobnimi razjasnili.

Vprašanje 170. Koliko stane stroj za napravljanje masla (pinja) in ali ga je vredno napraviti za 6—8 krav? (Š. R. v D.)

Odgovor: Stroja za napravljanje masla sploh ni, temveč le preprosto orodje, ki ga imenujemo pinjo. Pinja pač mora biti pri vsaki hiši, kjer imajo krave. Vi bržkone menite posnemalnik; a ta ne dela masla, temveč le sladko mleko takoj in popolnoma posname; toda dobljena smetana se mora petem vendar v pinji umesti. Posnemalnik se Vam pri 6 do 8 kravah prav gotovo izplača, in samo tisto maslo, kar ga v enem letu več dobote, bo toliko vredno, da posnemalnik že v prvem letu plača, in sicer ne glede na to, da se tako maslo more veliko dražje prodajati, ker je neprimerno boljše. Pri posnemanju s strojem se pa prihrani še vrhutega veliko dela, prostora in posod. Najmanjši posnemalnik stane 180 kron. Naročite slovenski cenik pri tvrdki Alfa-Separator v Graecu.

Vprašanje 171. Pri nas so nekteri ljudje, ki trdijo, da je terek nesrečen dan, zato ta dan ničesar ne začno. To pa niso nevedneži, marveč ravno bolj omikani ljudje, in je tukaj celo učen strokovnjak, ki to trdi in tudi tako ravna. Jaz sem nasproten tej trditvi in sem radoveden,

kakšno stališče Vi zavzimate; zato sem Vas vprašal. (M. B. v B. pri Trstu).

Odgovor: To je vraža, ki seveda nima podlage. Pri nas na Kranjskem na pr. velja petek za nesrečen dan, dočim je Poljakom ravno petek najljubši. Take vraže so zelo razširjene in je resnično, da celo med omikanci. Koliko zelo omikanih ljudi bi hotelo sedeti pri mizi, kjer jih sedi 13?! Menda ga ni še tako izobraženega lovca, ki bi bil zadovoljen, če mu kdo pred odhodom na lov voščil srečo. Taka vraža postane pri človeku, tudi pri omikanem, trdno prepričanje (sugestija), po kateri se ravna. Zaradi nje je oviran v svojem početju; ta ovira ga dela nerodnega, nepri-liko ali nesrečo sam povzroči, in tako se v svoji prazni veri še bolj utrdi. Edino pravo je, vse take vraže prezirati in zlasti otroke v tem zmislu vzgajati.

Vprašanje 172. Moker travnik sem osušil, a vzlic temu še vedno rase kislja mrva. Kaj naj storim, da bodo na travniku rastle žlahtne in sladke trave? (A. K. v Sv. L.)

Odgovor: Če je travnik res osušen in ni več v zemlji stoječe vode, potem bodo kislje same izginile, če zemljo dobro prezračujete, da od prej ostala kislina v zemlji izgine, in če travnik dobro gnojite. Prezračevanje se zvrši s pridnim prebranjevanjem vsako pomlad. Za gnojenje Vam priporočamo Tomasovo žlindro in kalijevo sol, pri čemer pa nikakor ni opustiti polivanja z gnojnico. Vse to gnojenje naj se zvrši še konec jeseni, a z gnojnico se more vso zimo in tudi zgodaj spomladi polivati.

Vprašanje 173. Pri nas je letos po nekterih krajih črv tako rušo spodjedel, da so travniki na dotičnih mestih rjavji kakor pozimi. S čim naj travnike gnojimo, da se bodo hitreje zopet zarasli? (I. V. v M.)

Odgovor: Od črvov spodjedeni travniki se sicer sami zopet zarasejo, toda še hitreje, če se gnoje. Vsako gnojenje je dobro, najmanjše je pa ono v predstoječem vprašanju. Na oral travnika vzemite 3—4 g Tomasove žlindre in 100—150 kg kalijeve soli.

Gospodarske novice.

* **Najvišje potrdilo.** Nj. Veličanstvo presvetli cesar je z najvišjim sklepom z dne 8. avgusta t. l. potrdil izvolitev visokočastitega gospoda Otona pl. Detela, deželnega glavarja, graščaka itd., za družbenega predsednika.

* **Ozimne semenske rži „triumfovke“**, po Rambouseku zboljšane, prvi pridelek iz izvirnega semena, odda kmetijska družba majhno množino, in sicer 100 kg po 20 K. Ta vrsta rži se je na družbenih posestvih, in sicer na rahli kakor na težki zemlji, lani izborna sponesla. Triumfovka je zelo plodovita, se zelo razrase, zato naj se redko seje.

* **Oljne tropine** bo letos družba že v drugi polovici septembra imela v zalogi, ker se je nadejati letos večjega in hitrejšega naročanja zaradi pomanjkanja krme. Kmetovalce opozarjamo, da so tropine še enkrat toliko vredne kakor otrobi in se torej namesto 1 kg otrobov z istim pridom more dati 1/2 kg oljnih tropin. Otrobi so letos silno dragi in bodo še dražji, kajti že sedaj stanejo na debelo 13 K 100 kg in bodo po novem letu najmanj po 14 K.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

(Dalje.)

Potem se je prestopilo k drugi točki dnevnega reda, k poročilu o delovanju glavnega odbora v l. 1903, o katerem je družbeni tajnik ravnatelj Pirc poročal takole:

Častiti zbor! V imenu glavnega odbora mi je čast naslednje poročati o stanju c. kr. kmetijske družbe, oziroma o njenem delovanju v l. 1903.

Kakor prejšnje leto, tako tudi letos odbor ni dal natisniti letnega poročila, in sicer zaradi varčevanja, kajti tisk letnega poročila v 6000 izvodih v slovenskem in nemškem jeziku prizadeva preogromne stroške. Sicer pa gg. udje itak popolnoma izvedo za družbeno delovanje iz objav v »Kmetovalcu«, iz ustnega poročila na občnem zboru, ki se v družbenem glasilu ponatisne, in iz računskega sklepa, ki je bil pravočasno doposlan vsem udom.

Leta 1903. je imela družba 5201 ude. To število svedoči o lepem uspevanju družbe.

Udje so bili razdeljeni v 121 podružnic, od katerih sta bili v l. 1903. nanovo ustanovljeni Goče in Slavina.

Po nadomestilnih volitvah na občnem zboru dne 9. julija l. l. so bili v glavnem odboru tile gg.: Deželni glavar Oton pl. Detela, predsednik; Frančišek Povše, ravnatelj itd., podpredsednik; Anton grof Barbo, graščak v Rakovniku, Vencel Goll, c. kr. višji gozdarski svetnik v Ljubljani; Henrik baron Lazarini, graščak v Smedniku; Josip Lenarčič, tvorničar in predsednik trgovinske zbornice na Vrhniki; Leopold baron Liechtenberg, graščak v Jablah in dež. poslanec; Alojzij Pavlin, c. kr. višji živinozdravnik v Ljubljani; Frančišek Pavlin, c. kr. višji inženir v Ljubljani; Josip Pogačnik, posestnik v Podnartu ter dež. in dr. poslanec; dr. Tom. Romih, učitelj meščanske šole in župan v Krškem; Viljem Rohrman, adjunkt deželne kmetijske šole na Grmu; dr. Maks pl. Wurzbach, advokat v Ljubljani, in Janko Žirovnik, nadučitelj v Šentvidu.

Za računska preglednika sta bila l. 1903. izvoljena gospoda Frančišek Rozman, blagajnik pri c. kr. deželnem plačilnem uradu, in Frančišek Trtnik, deželni blagajnik, oba v Ljubljani. Občni zbor ima letos voliti predsednika namesto po pravilih izstopivšega dosedanjega predsednika gosp. Otona pl. Detela, deželnega glavarja, graščaka itd. v Ljubljani, ter štiri odbornike namesto po pravilih izstopivših gg.: barona Henrika Lazarinija, graščaka v Smedniku; Josipa Pogačnika, posestnika ter državnega in deželnega poslanca v Podnartu; Viljema Rohrmana, adjunkta kranjske kmetijske šole na Grmu, in dr. Tomaža Romiha, župana v Krškem.

Društveno delovanje v l. 1903. je bilo urejeno kakor pravila predpisujejo na podlagi sklepov odborovih sej, ki so se redno vršile, in so objavljeni v družbenem glasilu.

Tekoča opravila je opravljalo tajništvo dogovorno s predsedstvom ter jih je reševalo v zmislu sklepov glavnega odbora. Vložni zapisnik izkazuje leta 1903. 1344 strogo uradnih dopisov; poslovnih števil pa izkazuje 23.505.

V družbeni pisarni, ki jo vodi družbeni ravnatelj, so delovali še: 1 tajniški pristav, 1 pisarničar, 1 skladiščni uradnik, 1 knjigovodkinja in 1 pisar. Šest družbenih uradnikov in 1 sluga so dobili l. 1903. 11.900 K plače.

V pričetku l. 1903. je družba zapustila prostore v Salendrovih ulicah št. 3, kjer je bila njena pisarna nastanjena skozi več kakor 80 let, ter se je preselila v druge, od slavnega deželnega odbora dobrohotno ji nakazane veliko primernejše in lepše prostore na Turjaški trg št. 3. Za veliko naklonjenost, ki jo je slavni deželni odbor izkazal družbi zopet ob tej priliki, mu mora ona vedeti posebno hvaležnost.

O delovanju podružnic bodi naslednje omenjeno: Podružnice, katerih je bilo, kakor omenjeno, 121, se nahajajo po vsi deželi ter so družbi glavna moč. Ker so podružnice tako urejene kakor zahtevajo razmere, lahko zelo pospešujejo družbene namene, zakaj one lahko postopajo kakor samostojna društva in dobivajo podpore iz javnih zakladov.

Družba je mnogokrat mogla uspešno delovati le s pomočjo svojih podružnic, posebno pri pospeševanju sadjarstva, vinstva, pri porabi skupnih kmetijskih strojev in pri skupnem naročanju kmetijskih potrebščin.

Podružnice imajo sedaj 28 drevesnic, ki vsako leto v svojem kraju oddajo lepo število sadnih dreves, pa jih bodo oddajale še po več, kadar se popolnoma razvijejo.

Posebno moramo poudarjati delavnost kmetijskih podružnic pri novem zasajanju vinogradov, pri čemer sta jih krepko podpirala c. kr. deželna vlada in pa deželni odbor. Več podružnic ima svoje trtnice, in sicer v obsegu 15 ha. 5 izmed teh trtnic dobiva redne večje državne in deželne podpore, tako da se lahko smatrajo za okrajne trtnice. Mnogo trtnic ima tudi vzorne vinograde.

Za skupno porabo so podružnice imele blizu 200 kmetijskih strojev, in sicer čistilnikov (trijerjev), travniških bran, mlatilnic itd.

Razen teh strojev imajo nekatere podružnice naprave za porabo sadja, in sicer moštarnice, priprave za kuhanje sadnega žganja in sušilnice; 6 podružnic ima svoja poslopja.

Odkar je družba začela priskrbovati kmetijske potrebnosti, imajo podružnice nalogo naročiti skupno, da se stem zmanjšajo prevozni stroški; pa tudi plačevanje se jim v ozira vrednih slučajih olajša. —

O družbenih zavodih in podjetjih mi je čast naslednje poročati:

Družbena podkovska šola je imela, kakor običajno, v preteklem letu 2 polletna tečaja, ki sta bila oba tako dobro obiskana, da je bilo za zglazene učence težko najti prostora. Glavni odbor je že na lanskem občnem zboru poročal, da je zaradi tega, ker družba s svojimi skromnimi sredstvi ne more šole nadalje vzdrževati in ker je to naloga drugih činiteljev, c. kr. deželni vladi sporočil, da 1. januarja l. 1904. podkovsko šolo opusti. Vsled dogovora je družba za enkrat obdržala podkovsko šolo še nadalje v svoji oskrbi, a ravnokar se vrše pogajanja glede bodočnosti te šole.

Oskrbovanje družbene drevesnice, ki smo jo osnovali leta 1885., pozneje pa večkrat povečali na zemljiščih, vzetih v zakup, je bilo tako, kakršno prejšnja leta. Spomladi 1903. l. smo udom pod navadnimi pogoji oddali kakih 15.000 visokodebelnih drevesec in 1000 pritlikavcev. Iz razlogov, ki so bili povedani na lanskem občnem zboru, na dosedanjih drevesničnih prostorih kratkomalo ni več mogoče drevje vzgajati v zadostni množini in kakovosti, zato se je glavni odbor odločil kupiti drugo zemljišče za drevesnico, a poskusni dvorec na Poljanah se ob ugodni priliki proda za stavbišče, k čemur ga je občni zbor pooblastil že pred štirimi leti. To leto je glavni odbor kupil v Gornji Šiški prikladno posestvo, obsegajoče 9 oralov v enem kosu, ki je stalo 11207 K 74 h brez pristojbin. Leta 1905. se prične s stavbo potrebnega poslopja, z ograjevanjem in z obdelovanjem. Pričetna dela v to svrhu so že zasnovana. Glede potrebnih denarnih sredstev bo glavni odbor na današnjem občnem zboru pri 6. točki dnevnega reda stavil poseben predlog, da glasom naših pravil o njem sklepa občni zbor.

Družbeni dvorec na Viču ima družba sedaj enajsto leto v zakupu. Gospodarjenje se je vršilo po načrtu iz prejšnjih let. Vsled intenzivnega gospodarjenja so se pridelki potrojili, vsled česar je gnotni uspeh popolnoma dovoljen. — Goved na dvorcu je simodolskega plemena, ki se odprodaja, kar je je preveč; vrhutega se pa nakupujejo mladi biki, ker se taki ceneje dobivajo, in se v zadostni starosti zopet prodajo. L. 1903. je družba oddala na ta način 9 plemenskih živali simodolskega plemena. — O opravljanje vprežnih del sta dva težka konja, ki obenem družbi služita za prevažanje blaga s kolodvora v skladišče in nazaj.

Med najvažnejšimi podjetji je družbena gospodinjska šola, ki je bila ustanovljena v proslavo petdesetletnega vladanja Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. ter je bila slovesno otvorjena 20. oktobra 1898. Da je bila ta šola potrebna, spričuje tudi dejstvo, da se vsako leto zglašuje več deklet kakor jih šola, ki ima internat, more sprejeti.

(Dalje prih.)

Razglas

o sprejemu gojenk v gospodinjsko šolo c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

Meseca oktobra se otvori sedmi tečaj gospodinjske šole, ki bo trajal 12 mesecev. Gojenke morajo stanovati v zavodu, ki je pod vodstvom čč. gg. sester iz reda sv. Frančiška. Zavod je v posebnem poslojpu poleg Marijanišča na Spodnjih Poljanah v Ljubljani.

Pouk, ki je slovenski in brezplačen, zvezema poleg verouka, vzgojeslovja, zdravoslovja, ravnanja z bolniki, spisja in računstva vse one predmete, ki jih mora umeti vsaka dobra gospodinja, zlasti se pa poučuje teoretično in praktično o kuhanju, šivanju (ročnem in strojnem), pranju, likanju, živinoreji, mlekarstvu, vrtnarstvu itd. Gojenke se istotako vežbajo v gospodinjskem knjigovodstvu ter v ravnanju z bolniki in z bolno živino.

Gojenke, ki se žele učiti nemškega jezika, dobe v tem predmetu brezplačen pouk in priliko, da se v enem letu zadosti privadijo nemškemu jeziku.

Gojenka, ki bo sprejeta v zavod, plača na mesec za hrano, stanovanje, kurjavo, razsvetljavo, perilo, t. j. sploh za vse, 30 K, ali za ves tečaj 360 K. — Vsaka gojenka mora prinesiti po možnosti naslednje obleke s seboj: Dve nedeljski obleki, tri obleke za delo, dva para čevljev, nekaj belih in barvanih jopic za ponoči, štiri barvana spodnja krila, dve beli spodnji krili, šest srajc, šest parov nogavic, 10 do 12 žepnih robcev, šest kuhinjskih predpasnikov in tri navadne predpasnike. (Predpasniki za delo se tudi priskrbe v zavodu proti plačilu. Če ima ktera več obleke, jo sme prinesiti s seboj).

Deklice, ki hočejo vstopiti v gospodinjsko šolo, morajo:

1. dovršiti že 16. leto; le izjemoma, v posebnega ozira vrednih slučajih se more dovoliti sprejem mlajših učenk;
2. znati čitati, pisati in računati;
3. predložiti zdravniško spričevalo, da so zdrave;
4. predložiti obvezno pismo staršev ali varuha, da plačajo vse stroške;

5. zavezati se, da bodo natančno in vestno izvrševale vsa dela, ki se jim nalože, ter da se bodo strogo ravnale po hišnem redu.

Prošnje za sprejem, ki jim je priložiti šolsko in zdravniško spričevalo ter obvezno pismo staršev, oziroma varuha, naj se pošljejo

do 15. septembra t. l.

glavnemu odboru c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani.

V prvi vrsti se v gospodinjsko šolo sprejemajo deklice, ki imajo domovinsko pravico na Kranjskem; če pa bo v šoli prostora, se bodo sprejemale tudi prosilke iz drugih dežel.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe kranjske.

V Ljubljani, dne 15. julija 1904.

Listnica uredništva.

F. P. v P. Mlini na roko se pač dobivajo, a veliko niso vredni in ugajajo pravzaprav le za turščico. Da bi malin z utežmi gonili, kakor uro, je izključeno, kajti utež bi morala biti strašno težka in bi naprava za navijanje več stala kakor vse drugo z malnom vred.

A. R. v St. P. Divje meso mora veččak odstraniti, drugače se rana ne bo kmalu zacelila in bo zaceljena konja zelo kvarila. Kjer se v koži dlačne korenine uničijo, tam dlaka ne rase več. Na mestu, kjer je divje meso, dlaka prav gotovo ne bo rasla, a veččak more rano tako popraviti in zaceliti, da bo malo ali ne bo nič videti. Pokličite torej pravega živinozdravnika, ne pa kakega kovača ali mazača.

F. S. v P. Če ste zavarovani za bolniške stroške, morate dobiti povračilo teh stroškov, če ste pravilno postopali po pravilih, ki so natisnjena v polici ali v knjižici. Če pa vzlic temu ne dobite zavarovane vsote, izročite reč kakemu odvetniku. Preden kaj ukrenete in da si ne napravite nepotrebnih stroškov, dajte zadevo pregledati od kakega pametnega in izobraženega moža, ki razume tiskana pravila, ki so brzkone nemška ali pa prav zavito sestavljena. — Če ima sosed pravico voz ti čez Vaš travnik, potem ima le pravico do vožnje, a nikake pravice, vozno pot delati in travnik kvariti. — Pravilno sestavljen testament ima veljavo naj se po smrti najde kjerkoli.

K. K. v T. Užitino je plačati kakor dacar zahteva, in če kdo misli, da je moral neopravičeno preveč plačati, naj vložil priziv na deželno finančno ravnateljstvo.